

Recenzja

Rozprawy doktorskiej lekarza Pana Jacka Rytrowskiego pt. Działalność Towarzystw Lekarskich i ich znaczenie dla rozwoju medycyny w okresie II Rzeczypospolitej (1918-1939)

Poszukiwania naukowe Autora zawarte w opiniowanej dysertacji doktorskiej przynoszą interesującą analizę genezy i funkcjonowania Towarzystw Lekarskich. Stanowią ważne uzupełnienie dotychczasowej wiedzy historycznej o rozwoju medycyny w XIX i XX wieku. Uzasadniając we wstępie podjęcie tematu i przyjętą koncepcję pracy, Doktorant omówił zamierzenia badawcze i metody jakimi postanowił je realizować. Zgromadzona, wyczerpująca do powyższego zagadnienia literatura, podkreśla wysokie umiejętności Doktoranta w selekcji archiwalnych i bibliotecznych materiałów źródłowych. W prezentowanym wykazie bibliograficznym znajdują się zbiory z Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Archiwum Biblioteki Narodowej. Archiwalia wzbogacają źródła drukowane: Dzienniki Ustaw i Sprawozdania oraz bogate piśmiennictwo. Potwierdza to ważną w pracach naukowych wnikliwość badawczą Autora. W zgromadzonej z wielką starannością bazie źródłowej zapewne przez przeoczenie nie uwzględnione zostały publikacje Krzysztofa Brożka charakteryzujące działalność Towarzystw lekarskich na ziemiach polskich przed i po 1918 r. M. in. „Rys polskiego ruchu lekarskich towarzystw naukowych do roku 1918.” *Kultura i Społeczeństwo* 1977.nr 1. ; „Lekarze na wschodnich kresach Drugiej Rzeczypospolitej.” *Gazeta Lekarska*. 1993, nr 5. ; „Towarzystwa Lekarskie”. w: *Dzieje medycyny w Polsce 1914 – 1944*, t.2.

Wyniki poszukiwań badawczych przedstawione zostały w zbyt obszernej jak na dysertację doktorską pracy, liczącej 343 s. Tak rozbudowana problematyka stworzyła pewne trudności w syntetycznym ujęciu omawianych zagadnień, w ustalaniu zakresu tematycznego rozdziałów.

Niezależnie od powyższych uwag powstała ważna dla nauki dysertacja w układzie chronologiczno-problemowym o działalności polskich Towarzystw lekarskich i ich zasług dla rozwoju specjalistycznych badań klinicznych.

Rzeczowy, czasowy i terytorialny zakres obserwacji w ścisłym powiązaniu z sytuacją polityczną, społeczną i gospodarczą podkreśla walory naukowe rozprawy.

Wprowadzeniem do podstawowej problematyki badawczej jest rozdział 2 informujący o działalności Towarzystw naukowych i lekarskich w okresie zaborów. Doktorant zwrócił szczególną uwagę na działalność Towarzystw w ośrodkach uniwersyteckich: Krakowie, Lwowie, Warszawie, Wilnie, Poznaniu i ich oddziaływaniu na rozwój nauk medycznych na ziemiach polskich w okresie niewoli narodowej i w II Rzeczypospolitej.

Jak wynika z przedstawionych ustaleń, środowisko lekarskie czynnie uczestniczyło w badaniach naukowych, w organizacji pomocy medycznej oraz w kształtowaniu postaw patriotycznych społeczeństwa polskiego.

Dokonujące się w XIX wieku, rewolucyjne przemiany nie tylko w naukach przyrodniczych, wyznaczyły kierunki rozwoju medycyny nowożytnej. Problematykę tę rozpatruje Autor w 3 i 4 rozdziale niniejszego opracowania.

Oceniając działalność wymienionych 23 specjalistycznych Towarzystw lekarskich m.in. Towarzystwa Internistów Polskich; Towarzystwa Chirurgów Polskich; Polskiego Towarzystwa Ginekologicznego; Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego; i wielu innych, przeprowadzona została szczegółowa analiza osiągnięć naukowych lekarzy, przedstawiciele prezentowanych kierunków medycznych.

Na podkreślenie zasługuje zwrócenie przez Doktoranta uwagi na udział lekarzy zrzeszonych w polskich Towarzystwach medycznych, w zjazdach krajowych i międzynarodowych. Prezentowane z wiodących ośrodków naukowych nie tylko z Europy, badania kliniczne miały istotne znaczenie dla wymiany doświadczeń, wprowadzania nowoczesnych metod w diagnostyce i terapii.

Publikowane w czasopiśmiennictwie medycznym wyniki badań naukowych, przyspieszały rozwój nauk lekarskich, wyznaczały kierunki nowoczesnej medycyny dla czasów późniejszych.

W kolejnych rozdziałach dysertacji 5 i 6 poddana została ocenie działalność Izb Lekarskich i ich współpracy z Towarzystwami lekarskimi. Jakkolwiek powyższe zagadnienie stanowi ważne uzupełnienie podjętych analiz źródłowych, to niemniej jednak kwestie dotyczące samorządu lekarskiego wymagają pogłębionych badań i ustosunkowania się do istniejących już publikacji.

Podjęty przez Doktoranta temat rozprawy naukowej jest interesującym przekazem źródłowym pogłębiającym wiedzę o naukowych i lekarskich Towarzystwach

specjalistycznych na ziemiach polskich w XIX i XX wieku.

Podsumowanie treści rozdziałów i omówienie najważniejszych zakresów badania, zamieścić Doktorant we wnioskach i w zakończeniu pracy.

Materiał statystyczny, ryciny, zdjęcia, oraz notki biograficzne wybitnych lekarzy zawarte w tekście rozdziału 4, poszerzają część opisową, podnoszą walory estetyczne pracy.

Oceniając niniejszą rozprawę doktorską oprócz niezaprzeczalnych walorów poznawczych, wyczerpującej liczącej 435 pozycji literatury, pewne zastrzeżenia metodologiczne należy odnieść do braku przypisów na s. 243-286, jak również do powtarzających się zakresach badawczych dotyczących specjalistycznych Towarzystw lekarskich, omówionych w 5 i 6 części rozdziału czwartego. Za niewłaściwe należy uznać pominięcie w bibliografii alfabetycznego układu opracowań.

Wskazane w recenzji uwagi nie obniżają wartości naukowej rozprawy. Ich celem jest wyjaśnienie pewnych wątpliwości i poprawne przygotowanie dysertacji do publikacji. Ta forma przekazu źródłowego ma istotne znaczenie w upowszechnianiu wiedzy o rozwoju nauk lekarskich w przeszłości i czasach współczesnych.

Recenzowana rozprawa doktorska spełnia wymogi pracy naukowej, zasługuje na wyróżnienie.

Zwracam się do Pana Dziekana i Wysokiej Rady Wydziału Wojskowo-Lekarskiego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, o dopuszczenie lekarza Pana Jacka Rytkowskiego do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Prof. dr hab. Jolanta Sadowska

Łódź dn. 10 lipca 2019 r.